

Náučný chodník Lesopark Berek Nové Zámky

Kraj:	Nitriansky
Okres:	Nové Zámky
Geomorfologická jednotka:	Podunajská rovina
Geologická jednotka:	neogénna panva
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Nové Zámky, Berek a pešo 300 m cez rieku Nitru okolo reštaurácie Berek
Východisko:	Nové Zámky, severný okraj lesoparku Berek za rovnomennou reštauráciou
Trasa:	Nové Zámky, lesopark Berek: tri rôzne dlhé okruhy lesoparkom (malý, stredný, veľký)
Dĺžka, prevýšenie:	najdlhší z troch okruhov 3,1 km, prevýšenie 0 m
Čas prechodu:	najdlhší z troch okruhov 1,5 h
Počet zastávok:	5
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Neďaleko východiska trás náučného chodníka prechádza

červená turistická značka.

Rok otvorenia: 2013

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Mestský úrad Nové Zámky, Hlavné námestie 10, 940 02 Nové Zámky, tel. 035 / 6400 225

Poznámka: Chodník vedie prevažne po spevnených lesných cestách.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie ako lokalita prírodovednej vychádzky. Všetky tri okruhy prechádzajú cez „lesnú učebňu“.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Nové Zámky. Okresné mesto pri východnom okraji Podunajskej roviny juhovýchodne od Nitry, vo svojej východnej a južnej časti pretekané zregulovaným tokom Nitry asi 10 km nad jej ústím do Váhu. Rozkladá sa na holocénnych prevažne hlinitých a ílovitých náplavoch riečnych nív a vo východnej časti aj na od severu zasahujúcom výbežku pleistocénnej akumulácie naviatych pieskov. Územie bolo osídlené už v mladšej dobe kamennej. Počas stredoveku mesto ešte neexistovalo, v jeho priestore stáli osady Nyárhíd, Lék, Gúg a Györök. Na ochranu pred postupom Turkov k severu tu na ľavom brehu Nitry v polovici 16. storočia dal ostrihomský biskup vybudovať najprv pevnosť, neskôr Starší hrad (Oláhújvár). Prvá písomná zmienka o meste je z roku 1573, teda z obdobia výstavby novej pevnosti Novum Castellum na pravom brehu Nitry – hradu so šesťuholníkovým pôdorysom s baštami vo vrcholoch a mestom vnútri s pravouhlou sieťou ulíc, centrálnym obdĺžnikovým námestím a sieťou tunelov v podzemí. Bola najmodernejšou renesančnou pevnosťou svojej doby. Zásobenie obrannej hradnej priekopy i mesta zabezpečovali kanály z/do rieky Nitry (prívodný viedol od hate v dnešnej lokalite Zúgov). V roku 1663 pevnosť Turci dobyli a ďalších 22 rokov ju okupovali – stala sa centrom ich Novozámockého ejáletu (tur. Eyalet Uyvar). Pevnosť bola v roku 1725 na príkaz kráľa Karola III. zbúraná, pôdorys hradu a bastiónov sú zreteľné dodnes. V rokoch 1797 – 1813 tu pôsobil a dožil katolícky kňaz Anton Bernolák. V 19. storočí k dominujúcemu poľnohospodárstvu pribudol rozvoj remesiel, neskôr krajčírsky, kováčsky, klobučnícky, obuvnícky aj tehliarsky priemysel (po ťažbe hliny zostali jazerá) a obilné mlyny, v 20. storočí ovocinárstvo, vinohradníctvo, spracovanie ľanu. Po roku 1900 začal vzrastať význam mesta ako železničnej križovatky – aktuálne je štvrtým najdôležitejším železničným uzlom na Slovensku pre osobnú dopravu. V rokoch 1938 – 1945 bolo mesto súčasťou Maďarska, počas druhej svetovej vojny v značnej miere zničené opakovaným bombardovaním. V roku 1948 Baťovu továreň prestavali na elektrotechnickú (Elektrosvit). K mnohým pamiatkam mesta patrí napr. neskorogotický kostol Povýšenia sv. Kríža (1595), barokový kostol sv. Františka z Assisi s kláštorom františkánov (1631), neorománska synagóga (1885) – jedna len zo štyroch na Slovensku, ktoré slúžia dodnes svojmu pôvodnému účelu –, ruiny renesančných bašt pevnosti – najlepšie je dochovaný juhovýchodný bastión, Forgáčova bašta (1581).

Lesopark Berek. Oddychové prírodné lesné územie pozdĺž ľavého brehu zregulovanej rieky Nitry pri juhozápadnom okraji Nových Zámkov v lokalite Mestský háj a Veľký háj. Vo zvyšku tvrdého lužného lesa rastú okrem jeho prirodzených druhov – stromov s tvrdým drevom, ako jaseň štíhly a dub letný, a javora poľného a javora mliečneho – aj nepôvodné dreviny, napr. agát biely, pagaštan konský a

gaštan jedlý. V lese je viacero zákonom chránených stromov, väčšina z nich rastie v blízkom okolí reštaurácie pri severnom okraji lesoparku. Unikátom je 30 m vysoký vyše dvestoročný dub letný s obvodom kmeňa takmer 5 m.

Zúgov. Lokalita severne od intravilánu Nových Zámkov v mieste stredovekej osady Nyárhíd s vodným mlynom z 13. storočia s dreveným stavidlom v rieke Nitra powyše zaústenia Chrenovky. Koncom 16. storočia počas výstavby novozámockého hradu tu bola vybudovaná hať pre odvedenie časti vôd z rieky pre zavodnenie priekopy v jeho opevnení. Turci toto stavidlo v roku 1663 zničili. V 60. rokoch 20. storočia v rámci vodohospodárskych a protipovodňových úprav na mieste hate vznikli kaskády. Nad nimi vzdutím hladiny sa rieka rieka rozvetvila a vytvorila riečny ostrov. Po vybudovaní malej vodnej elektrárne v roku 2015 bolo územie čiastočne pozmenené a kaskády prebudované. Názov lokality pochádza z maďarčiny - zúgo znamená pereje či hukot padajúcej vody.

Prírodná pamiatka Potok Chrenovka. Chránené územie v Podunajskej rovine severovýchodne od Nových Zámkov vyhlásené v roku 1984 na ochranu jedného z posledných neregulovaných vodných tokov v okrese Nové Zámky - dolného toku Chrenovky - s fragmentmi prirodzených porastov lužných lesov, ktorý je významným biologickým objektom v poľnohospodársky intenzívne využívanej krajine. Podobný charakter i význam má neďaleko severnejšie ležiaca **prírodná pamiatka Meander Chrenovky** vyhlásená v roku 1984 na ochranu reguláciou odrezaného zvyšku časti stredného toku Chrenovky s brehovými porastmi západne od Dolného Ohaja. Obe prírodné pamiatky ležia v rámci rozsiahleho chráneného vtáčieho územia Dolné Považie (je súčasťou sústavy Natura 2000).

Podunajská rovina. Rozsiahly geomorfologický celok na juhozápade Slovenska pozdĺž Dunaja medzi Bratislavou, Patincami, Novými Zámkami, Seredňou, Sencom a Pezinkom zaberajúci nivu Dunaja a jeho prítokov s časťou ich terás. Na krátkom úseku na severozápade susedí s Malými Karpatmi, inde len s Podunajskou pahorkatinou. Za Dunajom, ktorý tvorí slov.-maď. štátnu hranicu, rovina zväčša pokračuje s výnimkou dvíhajúcej sa pahorkatiny východne od ústia Mošonského Dunaja (južne od Čičova). Toto rovinné územie s lokálnymi plytkými depresiami či drobnými nevysokými terénnymi vlnami v nadmorských výškach 106 - 164 m budujú holocénne nívne alebo pleistocénne terasové riečne naplaveniny (hlinité, ílovité, piesčité a štrkovité sedimenty) miestami prikruté ostrovčkami viatych pieskov (napr. Senec, Sered', Vozokany, Veľké Kosihy) či spraší (napr. Hurbanovo). Juhozápadná polovica Podunajskej roviny medzi Dunajom, Malým Dunajom a dolným tokom Váhu predstavuje **Žitný ostrov**, ktorý je mohutným starým agradačným valom Dunaja. Z jeho centrálnej, najvyššej, časti sa kedysi Dunaj skĺzol do susedného nižšie položeného územia a tá - ako najsuchšia v zamočiarenom okolí - bola využitá pre osídlenie a dopravné línie. Po svojom presune Dunaj pokračoval v tvorbe nového agradačného valu, ktorý je osou svojrázneho územia so sústavou dunajských riečnych ramien a akumuláčnych depresí medzi nimi. Pre tvarovú i vývojovú podobnosť s normálnymi riečnymi deltami sa táto podunajská oblasť nazýva **vnútrozemskou delťou**. Vyvinula sa ešte pred zásahmi človeka do prirodzeného hydrologického režimu Dunaja pod miestom jeho prerezania sa cez Karpaty a jeho vstupom do tektonicky poklesávajúcej severozápadnej časti Malej dunajskej kotliny, v ktorej rieka pre spomalenie svojho toku sedimentovala veľké množstvo štrkov a štrkopieskov prinášaných najmä počas povodní zo svojho horného toku. Akumulácia dunajských štrkopieskov v oblasti tejto „delty“ dosahuje hrúbku od niekoľkých m pri Bratislave až do cca 600 m v gabčíkovej depresii a tvorí obrovskú prírodnú zásobáreň pitnej vody, žiaľ, ohrozovanú v dôsledku priepustnosti sedimentov kontamináciou nebezpečných látok z priemyslu a poľnohospodárstva. Podnebie je teplé a suché, zrážky dosahujú 500 - 600 mm za rok, z pôdných typov najhojnejšie sú fluvizeme, čiernice a černoze, v území tečie Dunaj, Malý Dunaj, Čierna voda, Dudváh, dolné toky Váhu, Nitry a Žitavy. Prirodzené hydrogeografické pomery boli od polovice 19. storočia človekom silno ovplyvňované za účelom maximalizácie poľnohospodárskej produkcie získavaním ornej pôdy na úkor zamokrených lúk ako aj ochrany pred povodňami, čo dokumentujú početné antropogénne formy reliéfu, napr. kanály (odvodňovacie, zavlažovacie), hrádze, stavidlá, prečerpávacie stanice. Veľmi cenné pre zachovanie

biodiverziy v prevažne poľnohospodárskej krajine sú fragmentárne zachované lesy (lužné lesy a teplomilné panónske dúbavy), mokrade, druhovo bohaté nívne lúky a vodné biotopy.

Názvy informačných panelov

1. Všeobecné informácie
2. Vtáky
3. Zvieratá
4. Stromy, rastliny
5. Huby. Hmyz, plazy, obojživelníky

Informačné panely v teréne dopĺňajú pri jednotlivých druhoch stromov malé informačné tabuľky.

